

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovařiša
 v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
 Rokopisov ne vračamo.
 Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop.
 Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
 Vse leto velja . . . 40'— K
 pol leta 20'— "
 četrt leta 10'— "
 posamezna številka po 80 vin.

Za reklamne notice, pojednala, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Za oznanila je plačati od enostoljne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
 " " " dvakrat . . . 80 "
 " " " trikrat . . . 50 "
 za nadaljnja "uvrčena od petit-vrste po 40 vin.
 Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljsk. Tovařiša
 v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.
 Poštni čekovni urad št. 11.197.
 Reklamacije so proste poštnine.

IVAN DIMNIK:
Programatične publikacije srbskega socialističnega učiteljstva.

Idejno programatičnega ujedinjenja ni niti med slovenskim učiteljstvom. Naše celotne stanovske in šolske programe nosijo le naši vodilni možje v svojih glavah, niso pa celotno postali duševna last vsega slovenskega učiteljstva. Kako tudi, ko se naša stanovska in šolska programatična vprašanja rešujejo le odlomkoma in posamezno v našem stanovskem časopisju in na zborovanjih.

Celotno izdelanega in sistematično urejenega programa in enotno zavzetega načelnega stališča k vsem vprašanjem, ki zadevajo naš stan in šolo, do danes še nimamo.

In vendar bi često potrebovali že fiksno določeno programa, na katerega bi se vedno lahko sklicevali; združene celote bi potrebovali v vseh naših podrobnih vprašanjih, — zavzeta načelna stališča, ki so raztresena danes po predalih našega stanovskega glasila in v zborovanjskih zapiski, bi bilo potreba zbrati v celoto — na katere bi se vedno lahko sklicevali: to je naše idejno načelno stališče — naš program!

Počemu potem toliko brezplodnih prerekanih po našem stanovskem glasilu o tem in onem vprašanju: vsak posameznik bo lahko odprl program, in če je kos svojih nalogi, naj skuša prepričati večino o tem, da je zavzeto stališče v programu napačno in naj skuša doseči, da večina to točko v programu in v načelnem stališču — izpremeni.

Naša stanovska politika bi prenehala se ravnati zgolj po prilikah položaja, ampak bi zavzela bolj načelen značaj!

Do danes se izgublja mnogo dobrih idej v načelnih vprašanjih v našem stanovskem glasilu ter so brezploden trud obilega napora, ker niso bila spravljena pred odločujoči forum in ni bilo načelno stališče oficijelno sprejeto v programu — da bi postalo duševna last vsega učiteljstva. Često so zapadli dobri sklepi pozabljenosti!

Naše stanovske vrste se izpopolnjujejo z mlajšimi stanovskimi tovariši in tovarišicami, ki vegetirajo brez prave orientacije v naših stanovskih vrstah in v naših stanovskih načelnih programatičnih vprašanjih. Vsakdo je šele raziskovalec in samouk ter nima sistematične in celotne opore, na podlagi katere bi razvil svoje stališče in nazore. Nečemo, da naj postane program dogma, a vzgajamo mladino že k kritični debati, da se bo pomlajal program ž njo!

Ustno propagiranje našega stanovskega programa je prepočasno in preveč neenotno, zaradi česar nastajajo ponavljajoče se diference ter se eno in isto vprašanje pojavlja vedno znova.

Za propagando našega stanovskega programa je potreba tiskane besede v celotni obliki, ki bi v naše mlajše vrste prinesla enotne duševne orientacije v vseh naših načelnih vprašanjih.

Tem večji idejni kaos bo nastal šele sedaj, ko bomo skušali iz vseh pokrajin naše kraljevine stopiti s svojimi nefiksnimi programi pred Unijo in zagovarjati svoje stališče na podlagi svojih posebnih pokrajinskih razmer. Najnujeje stoje pred nami tri vprašanja, pri katerih se ima idejno ujediti na enotno stališče vse jugoslovansko učiteljstvo — kar sem omenjal že v dveh člankih pred časom — to je šolski zakon, naša skupna organizacija in pravila za njo, in splošna službena pragmatika in naše stališče k njej.

Naša centralna organizacija je izdala dosedaj nekaj brošur, ki nam dajejo nekoliko idejne orientacije v naših stanovskih in šolskih vprašanjih. To je dr. Lončarjeva brošura „O šolski reformi“ iz l. 1908, ki nam še danes lahko služi kot vzor za naša reformna šolska stremjenja. Peskova brošura „Na delo med ljudstvo“, ki nam je hotela dati nekoliko orientacije za naše izvenšolsko prosvetno delovanje; Ganglova brošura o § 1 in „Zavezin načrt“ za reformna stremjenja ob prevratu, ki nam načelno daje stališče o stanovskih in šolskih vprašanjih.

V kratkem izide predelan načrt šolskega zakona kot priloga Učit. Tovařiša, ki ga je izdelal Zavezin odsek, na podlagi predlogov okrajnih učiteljskih dru-

štev. Ni pa rečeno, da je postal s tem tudi duševna last vsega slovenskega učiteljstva, še manj pa, da je s tem tudi zmagal in prodril kot duševna lastnina v vrste vsega jugoslovanskega učiteljstva. Za to je treba še ustne in tiskane propagande, da se idejno zblizamo in ujedinimo na enotno stališče.

„Klub učitelja(ca) socialdemokrata“ v Srbiji, ki izdaja svoje glasiilo „Učit. borba“, je izdal več publikacij, ki so stanovsko in šolsko programatičnega značaja in nam služijo v idejno orientacijo te skupine srbskega učiteljstva glede stališča k posameznim vprašanjem.

Zanimivo je ogledati si te publikacije z ozirom na vprašanja, ki jih razpravljajo. Važna so za nas, da se idejno spoznamo in zblizamo v posameznih točkah.

Prva knjiga se glasi: „Šolska reforma socialne demokracije“ od H. Šulca. (Cena 2 din.) Obravnava pa sledeča vprašanja: Buržoaska in proletarska reforma. — Socialistički šolski ideal. — Šolsko biče sadašnjosti. — Reforma narodne šole: u opšte; jednostavna škola; dečija zabavišča, osnovna škola, srednja škola, velika škola; koldukacija; besplatnost školovanja; besplatnost nastave, besplatnost sredstva nastave in učenja, besplatnost hranjenja, pomoč sposobnoj deci sirotnih roditelja. — Svetost šole: pedagoška i državno građjanska nužnost tog zahteva; crkva i škola; današnja religijska nastava, reforma ili ukidanje religiozne nastave, veronastava bez naročite vere, ukidanje religijske nastave. — Pre i posle šolskog doba: škola i kuća; zabavišče; dečije sklonišče; produž. škola; razvitak produž. škole, produž. škola kao struč. škola, stvaranje produž. škole, građjansko drž. vaspitanje. — Negovanje zdravlja u školi; vaspitanje za odbranu, zaštita zdravlja normalne dece; staranje oko nenormalne dece; zaštita dece. — Unutrašnji šolski rad: teorija i praksa; disciplina i škola; parćanje školnog organizma; rad kao podloga nastavnog plana; nastava ručnog rada; umetničko vaspitanje; nastava prirodnih nauka; istorijska nastava. — Šolska uredba: škola je stvar društva; izdržavanje i upravljanje školom, uprava i školski nad-

zor. — Učitelji i učiteljice: opšta ocena učiteljskog staleža; ravnopravnost; stručno obrazovanje učitelja; nagradjivanje učitelja; učitelj kao državni građjanin. — Šolska reforma socialne demokracije: ko treba da izvede školsku reformu?

Druga knjiga se glasi: „O školi, učiteljima i učenicima sa socialdemokratskog gledišča“, sestavljena od večih avtorjev. (Cena 1 dinar.) Obsega pa sledeča programatična poglavja: Škola: postanak škole; klasni karakter škole; današnje školsko vaspitanje; materijalna strana današnje škole; uzroci bednog stanja i izlaz; jedini strub prosvete. — Učitelj: važnost njihova poziva; dužnosti; prava; obrazovanje; klasna svest; borba; organizacija. — Učenci: položaj dece u današnjoj porodnici; položaj dece u današnjem društvu; položaj dece u današnjoj osnovnoj školi.

Treća brošura je najnovjšega izvora, od l. 1920, spisana od Drag. M. Mihajlovića, glavnega urednika „Učiteljske borbe“ in se glasi: „Za orientaciju učiteljstva“. (Cena 3 din.) Peča se s sledećimi poglavji: Omladini učiteljskih škola. — Naša školska reforma. — Naš put. — Naša štampa. — Naša literarna borba. — Naša organizacija. — Naša oholost.

Kogar bi utegnile te publikacije zanimati, naj se obrne na glavnega urednika „Učiteljske borbe“, tov. Drag. M. Mihajlovića v Kragujevac.

Srbsko socialistično učiteljstvo je spoznalo vpliv in neobhodno potrebo programatičnega tiska v stalni obliki, zato je poleg dnevnega časopisja pričela njih organizacija izdajati tudi programatične brošure, ki se pečajo s programatičnimi stanovskimi in šolskimi vprašanji ter jih kritično in znanstveno utemeljujejo. Te brošure imajo neko stalnejšo vrednost od časopisnih člankov in polemičnih debat in pomagajo novovstopajoči mladini iz disorientacije v stanovskih vprašanjih ter jim podajo nekaj stanovski katekizem, na podlagi katerega se potem uveljavljajo v stanu.

Med hrvatskim učiteljstvom je to smer zavzel starosta in idejni voditelj hrvatskega učiteljstva Davorin Trstnjak. On je močna idejna individualnost,

LISTEK

Spomini na domovino.*

Dragi gospod urednik!

Pred kratkim sem Vam bil poslal sliko moža, sedečega v skupini slovenskih otrok. Sliko ste mi vrnili, češ, da ni dovolj jasna, da bi jo objavili v listu.

V posebnem pismu sem bil pojasnil, da je bila vzeta v kleti kraške hiše ter da predstavlja slovenskega učitelja, ki uči otroke. Slika je bila zato meglena in nejasna, ker je bila vzeta pod zemljo.

Ko ste mi vrnili sliko, ste izrazili željo, da bi pojasnil, kakšen utis so napravili name slovenski učitelji, katere sem videl in srečal.

Jaz hvalim hinavščino. Jaz nikdar nočem hvaliti stvari, ki po mojem mnenju

* „Spomine na domovino“ je priobčil „Glas naroda“, največji slovenski list v Ameriki, 18. marca t. l. V. Predovič je sestavil te svoje „Spomine“ prvotno v angleščini ter jih nato prevedel na slovenski jezik. Zanimivo je, kako misli ta docela poamerikanjeni Slovenec o jugoslovanskem učiteljstvu. — Ured.

ne zasluži hvale. Rajši molčim kot pa hvalim nepotrebnem. Z veseljem pa hvalim in slavim one, ki so vredni hvale. In v to vrsto spadajo — po mojem mnenju — slovenski učitelji.

Ne poznam nobenega obrtnika ali trgovca v Jugoslaviji, ki bi delal tako nesebično, za tako malo plačo, kot delajo šolski učitelji. Slovenski, hrvaški in srbski učitelji so med vojno veliko več pretrpeli kot pa vsi drugi stanovi skupaj. Avstrijska vlada jih je veliko bolj sovražila in preganjala kot pa vse druge slovanske propagatorje.

Prvi učitelj, katerega sem srečal v Jugoslaviji, je bil oni, katerega sliko sem Vam poslal. Predstavil se mi je sam, ko mu je nekdo povedal, da sem ameriški Slovenec. Bil je takoj moj najboljši prijatelj. Vprašal me je, kako naj mi pomaga pri kištah. Pripravljen je bil storiti vse, samo da koristi dobri stvari. Nobena stvar mu ni bila pretežka. Za časa mojega devetdnevnega bivanja v Trstu sem ga večkrat videl, in on mi je razkril svojo dušo.

izza prihoda Italijanov je imel jako težavno stališče. Ni imel niti stalne službe, niti stalne plače. Vodila ga je le ena želja, da uči slovenske otroke pod italijanskim

jarmom lepe materinščine. Ni se bal niti aretacije, niti internacije. Zadovoljen in vesel je bil le enkrat na dan in to je bilo tedaj, ko je učil otroke. Učil je te mlade Jugoslovane v kleti ravnó pred nosom italijanskih vojaških oblasti.

Z drugim možem tega poklica sem se sestal v Toplicah na Dolenjskem. Tja je prišel par dni za menoj in sicer z Reke. D' Annunzio je pregнал iz reškega pristanišča zavezniško brodovje, in on se je moral kot hrvaški profesor izseliti s svojo ženo in tremi sinovi. Ure, ki sem jih preživel s tem profesorjem, so bile najlepše. V par pogovorih z njim sem se bolj seznanil s slovansko zgodovino kot kdaj prej v svojem življenju. Ta človek bi lahko s svojim znanjem povsod dobro zaslužil, toda svoje življenje je posvetil jugoslovanski mladini, katero uči zgodovine in dobiva v povračilo le toliko, da se preživi.

Blizu Toplic je bil tudi neki slovenski učitelj, ki je bil po mojem mnenju vreden zlata. Sedaj pa ne živi nič boljše kot kmetje tam naokoli. Njegovo pevsko društvo je še bolj potrdilo v meni vero o lepoti slovenske pesmi. Slovenski fantje in deklice ter stari možje so peli slovenske pesmi, katere sem slišal že prej. To-

da petje je bilo različno. Vse lepše in vse bolj veličastno.

V Splitu, v Dalmaciji, sem obiskal admiralu Andrews, ki je bil tam z ameriško mornarico. Tam sem se sestal z dalmatinskim šolskim učiteljem ter njegovo ženo-učiteljico. Za časa svojega sedemdnevnega bivanja v Splitu sem slišal dosti o teh dveh narodnih junakih, kako je ona nekega dne tekmo vojne povedala učencem, kakšne so aspiracije Jugoslavije, kako je bila obtožena in kako je le malo manjkalo, da je niso ustrelili; kako je videla skozi mrežo ječe dalmatinskega učitelja, ki je bil tudi obtožen jugoslavizma in kako se je po sklenitvi premirja poročila z njim.

Končno moram omeniti še par besed o zadnjem jugoslovanskem učitelju, s katerim sem se sestal.

Meseca oktobra sem dospel v krasno malo vasico blizu Kranja na Gorenjskem. Nadučitelj je bil oblečen v jrhaste hlače, narodno nošo, ki je že skoraj popolnoma izginita. Ko sva si bila predstavljena, se je opravičil, da je tako oblečen ter pristavil, da mora zaviti svoje sadno dryje pred zimskim snegom. Peljal me je v svoj čebeljak, ki ni slaven samo po Jugoslaviji, ampak ga poznajo tudi strokov-

